

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Honorati Fabri, Societatis Jesu Theologi,
Apologeticus Doctrinæ Moralis Eiusdem Societatis**

Fabri, Honoré

Coloniæ Agrippinæ, MDCLXXII

Subinferitur opportunè peccatorum materialium frequentia innocens.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94565](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94565)

ac præsertim art. 3. & nos plura diximus in quæstionibus de prudentia nondum edit. s. Sed non expedit in re nimium clara nos amplius distineri.

ART. CC. Perfecta itaque certitudo, & totalis infallibilitas propria prudentiæ tota reducitur ad dictamen ultimum conscientiæ, quæ reflexivum est, & præcipit talem determinatè electionem hic, & nunc faciendam ex suppositione præviæ consultationis diligenter institutæ, & concludentis, consideratis, quantum par est, omnibus hinc, & inde occurrentibus, hanc determinare electionem esse honestam, ac laudabilem. Qui quidem actus præceptivus est præceptivus, ac potissimum inter omnes actus prudentiæ, utpote consistens in applicatione consiliorum, & iudicatorum ad operandum, ideoque propinquius accedens ad finem totius rationis practicæ, ac proinde prudentiæ, qui est recta operatio, & electio simpliciter laudabilis, remotius se habens, ut per se patet, non solum ad consultationem, cujus est invenire media idonea ad finem, sed etiam ad conclusionem consultationis, cujus est iudicare speculative de inventis, ut loquitur D. Thom. in quæst. illa 37. art. 8. Ubi hæc omnia tradit iisdem fere hæc verbis. Hic porro actus præceptivus approbans, & indicens hæc determinatè electionem, ex suppositione diligentis, modo prædicto, consultationis, necnon iudicii, qualenuper exposuimus, de bonitate ac honestate objecti in se sub his determinatè circumstantiis objectivis, est eatenus evidens, ac infallibilis, certissimusque. Cum enim electio qualibet specificetur ex objecto, non prout est in se, sed prout apparet in intellectu, atque ab eodem proponitur voluntati, ut sæpe diximus, & est ex se manifestum, fieri profectò minime potest, ut, præmissa diligenti consultatione omnia circumquaque occurrentia attentè considerante, atque invicem conferente, concludatur, ac recipi iudicetur hoc objectum sub his circumstantiis omnibus, cum ex parte ejusdem objecti, tum ex parte operantis, esse honestum, atque honestè eligibile, atque ut tale proponatur voluntati; & nihilominus electio tali iudicio conformis evadat prava, & peccaminosa formaliter, ac imputabiliter, & quod rem ipsam distinctius declarat, digna specialis probatione immediate ratione sui. Hoc inquam, est impossibile, quia impossibile manifestè est, ut quis sit vituperabilis, ac punibilis, quatenus operatur conformiter ad regulam suam proximam; id est, ut merito vituperetur, ac puniatur; unde est laude potius dignus, & præmio. Evidens igitur, atque infallibile est dictamen ultimum reflexivum conscientiæ, quæ reflexivum est, & præcipit, atque præcipienti approbat electionem tantum ex suppositione prædicti iudicii directi de absolutâ honestate objecti, & rectitudine electionis.

ART. CCI. Quod si post consultationem, qualem diximus esse necessariam, ut operemur honestè, atque probabiliter iudicemus de honestate cujusque operis, prædictum iudicium directum de honestate objecti, & de bonitate morali electionis evadat nihilominus falsum; electio, quæ subsequetur eidem iudicio conformis, erit materialiter tantum mala, formaliter verò bona, & laudabilis. Quia videlicet est inhonestum, in se re ipsa objectum materiale, ad quod fertur, seu materia, in qua versatur; motivum verò, ob quod fertur, ac versatur, est honestas ipsa realis proposita per idem iudicium, ut pluribus exposuimus lib. 3. Curs. Theol. quæst. 24. atque apparex verbis, quibus Augustinus amicum, à quo ipse laudabatur, laudat simul, & repellit Epist. 126.

Pars II.

Tibi prodest, ait, ipsam diligere bonitatem, quam profecto diligit, qui eum diligit, quem credit bonum, sive ille se ita, sive aliter, quam creditur, habeat. Ubi laudatur tanquam verus amator bonitatis realis, qui amat non bonum, quia credidit esse bonum. Eadem autem quoad hoc ratio est deceptione circa bonitatem personarum, & circa rerum bonitatem. Quia affectus perinde utrobique adhæret qualitati objecti, quæ creditur inesse, sive in se re ipsa, sive non in se. Equaliter proinde utrobique excusat ignorantia invincibilis, si iudicium de honestate, aut inhonestate, licito, aut illicito feratur adhibita diligentia inveniendæ veritatis, quantum quisque credit adhibere se teneri, tum circum, aut operationem, de qua eligenda agitur, cum circa magnitudinem, & qualitatem ejus diligentiam, quam adhuc quisque pro unaquaque opportunitate, & rerum dignitate tenetur. Diximus non pauca supra ab art. 20. ad 38. de ignorantia ejusmodi invincibili, de qua ejus sufficientia non solum ad excusandum à peccato, sed etiam ab bonitate, & laudem electionum, quæ alioquin futuræ essent peccaminosæ. Proderit nihilominus, si id ipsum confirmemus ulterius à posteriori per exempla facile obvia, & admodum frequentia, ac profus innegabilia. Proderit, inquam, id ad intelligendum distinctius, & firmitus credendum gradum certitudinis, qualem diximus sufficientem ad bonitatem moralem, & veram laudabilitatem electionum humanarum.

Subinfitur opportune peccatorum materialium frequentia innocens.

ART. CCII. **V**T autem incipiam cum Augustino, propono primo loco multos illos, quorum iterum memini supra, exhibentes parentibus non suis, creditis tamen suis, pietatem, & obsequia filialia. Multos ita ut modum dixi, quia nemo nescit esse quam plures, qui decipiantur credendo matrem matris suæ esse suum patrem, ut nil dicatur de filiis concubinarum, meretricum, aliarumque non unitis generis furtivè concipientium, deceptis à matre circa patrem, aut circa utrumque ab educatoribus suis. De his ita pronunciat S. Doctor lib. de utilit. cred. cap. 12. sub initium: *Quis enim non videat pietatem, nisi ita sit (si nil credatur, nil agatur, nisi certò scitum) sanctissimum generis humani vinculum superbusimo scelere violari? Nam quis vel infans eum culpandum putet, qui eis officia debita impenderit, quos parentes esse crediderit, etiam si non essent. Quis contra non exterminandum judicaverit, qui veros fortasse parentes minime dilexerit, dum ne falsos diligit, metuit? Hi nihilominus ita decepti filii, & ex vi deceptionis innocentiter, imò & laudabiliter sic agentes duplici ex capite materialiter peccant, tum per excessum, quatenus officia filialia exhibent parentibus re ipsa non suis, tum gravius per defectum, quatenus eadem negant verè suis. Nil porro necesse est ponderare, quod est facile considerare, quoties, & quanto tempore peccata ejusmodi purè materialia tepentur cum laude à sic deceptis. Facile quoque perspicitur, si quis attentè considerate, & patienter supputare velit, quot, & quam enormium aliorum præterea peccatorum purè materialium secunda leges, ex eodem illo errore, & cum eadem solâ ignorantia invincibilis excusatione, proveniat, atque cum auctario numeri ad plera-*

pleraque posteriores generationes magis, ac magis succrescat, propageturque perpetuo ad finem uique mundi. Quod equidem malum eminet multo magis, quoad possessiones bonorum materialiter injustas, singulis quibusque ejusmodi deceptis filiis, & filiis filiorum possidentibus tulo hereditatis boni, si secludatur ignorantia invincibilis, non sua, & aliis vicissim possidentibus similiter, quæ sunt illorum. Adde, si placet donationes, aliosque innumeros contractus indidem injustos per se, ac nullos, ac præsertim contractus matrimoniales non paucos in gradibus jure positivo, & nonnunquam etiam naturali prohibitis in totos. Atque totidem circa hoc caput leviter insinuas suffecerit.

ART. CCIII. Propono secundo loco cum eodem Augustino myriades, & myriadam myriades militum obsequentium, & cooperantium Principis in bellis utrimque, vel ex altera saltem parte injustis, aut injustè intentatis injustitiis, aut material, aut etiam formali. Hi militis tamen justitiam belli nullatenus perspiciant, dummodo injustitiam ejusdem nulla cognoscant certa omnino notitia, nullus sunt rei peccati formalis, seu speciali pena digni immediatè ratione sui, cum exequantur innumera materialiter peccata homicidiorum, directionum, vastationum, translationis dominorum etiam amplissimorum à veris dominis ad veros prædones. Audiatur Augustinus lib. 22. contra Faustum cap. 75. Ubi præfatus initio: *Interest enim, quibus causis, quibusque auctoribus homines gerenda bella suscipiant; ordo tamen ille naturalis mortalium paci accommodatus hoc poscit, ut suscipiendi belli auctoritas, atque consilium penes principem sit, exequendi autem iusta bellica ministerium milites debent pati, salutisque communi.* Concludit in fine: *Cum ergo vir justus, si forte sub rege homine etiam sacrilego militer, recte possit illo jubente bellare civica pacis ordinem servans, cui quod jubetur, vel non esse contra Dei præceptum, certum est, vel utrum sit, certum non est: ita ut fortasse reum Regem faciat iniquitas imperandi, innocentem autem militem ostendat ordo serviendi.* Quæ eadem habentur 13. q. C. quid culpabitur, & Adriano quæst. illa quodlibet. cap. 2. punct. 2. ad 1. fuerunt occasio, ut abique sufficienti, quantum assequot, causa, ac necessitate anxè, & hæsitante delegitima illorum intelligentia, deque eorumdem veritate disquireret, ac demum audientius aliquid, dum de Augustino in re tanta loqueretur, insinuat. Sed de hoc alibi. Nunc enim constat, plurima ex hoc capite, & maxima peccata pueri materialia perpetrari innocenter, & cum laude perperantium, iudice Augustino.

ART. CCIV. Propono tertio loco iudices utriusque fori, interni, & externi persæpe, & gravissimè peccantes purè materialiter beneficio solus ignorantie invincibilis in materia non solum juris humani, sed etiam naturalis, & positivi divini. Notum nimis est in causis, & civilibus, & criminalibus adhiberi persæpe (apud aliquos præsertim populos, eosque non paucos ea propter specialiter, solemniterque infames) testes falsos, & instrumenta falsa, ratione quorum adiunguntur iudices, nil aliunde consilii, & nulla existente exceptione idonea in contrarium, affligere innocentes in fortunis, in honore, in corpore, in vita quoque ipsa, & bona veris dominis ablata adjudicare non dominis, absolvere de contra nocentes, & locupletare latrones, aliaque similia quotidie exequi cum laude, tamen materialiter iniqua sint. Mitto dicere, quia, id est, controversum, de iudici-

bus aliunde certò consensu de veritate pro innocentem, aut vero domino, & quod ejusdem rationis est de iudicibus, tamen non certò consensu de falsitate probationis iudicis, nil tamen credentibus eorum, quæ sunt iudicè probata in processu, sed vel suspectibus assensum, vel dissentientibus ex motivatione naturaliter probabilibus, & iudicè, vel non probatis, vel non probabilibus. Quod evenit passim. Dum hoc posterius genus, planè familiarius, esse ejusdem rationis cum genere proximè præcedenti. Quia ejusdem plus minus iniquitatis est condemnare, quem credis innocentem, aut verum dominum, & condemnare, quem non credis nocentem, aut incubantem, vel incubantem alienis bonis. Iam quoad forum internum, nemo est in eo vel mediocriter expectus, quin Sacerdotes pios sæpè impendere, cum mentem contra Deo, abolutiones materialiter sacrilegas perperantibus non rite confessis, atque hoc ipsos læpè, multipliciter efficere confessiones materialiter tantum defectuosas, ac sacrilegas ex ignorantia invincibilis. Mitto representare elemosinas quotidianas pauperibus fictis, & nonnullis aliis etiam male factis, & malè meritis de republica, laudabiliter, & meritorie erogatas cum prodigalitate materialiter perperantibus, & cum pari immiserordia ad veros pauperes tantumdem defraudatos. Mitto etiam collationes beneficiorum materialiter imoniacas, aut alias illegitimas, nec non ordinationes sacras multipliciter ex capite similiter sacrilegas, quæ probis Ecclesiæ præfatis absque ullo ipsorum eatenus demerito, & etiam cum merito obrepunt læpè. Mitto, inquam, hæc, & alia similia quamplurima fusius obtrudere, ne longum faciam, lectorique meo nimis molestum existam, & quia talia sunt omnibus ubique obvia.

ART. CCV. Claudio itaque cum Augustino id agnoscere, & contrarium quorundam contrarium vehementer detestante in eodem illo loco, unde copul dicere nempè cap. 12. dentiliter. cred. ante me. Multa possunt asseri, alii, quibus ostendatur nullummodò humane societatis involuntate remanere; si nil aliud statuerimus (in ordine præsertim ad agendum, de quo immediate erat sermo) quod non possimus tenere præceptum: (notitia omnino certa comprehensum, ut qua nempe agit totus ille liber) Adverto me in hoc censu, seu exemplis nullam de novo metentium penam, & si nil obstat aliud, etiam merentium laudem, & præmium, dum materialiter peccant, nil quoad præsens præcisè punctum curare; an qui licet operantur, & impunè coram Deo, aut etiam laudabiliter peccata materialia committant, præhabent, vel non præhabent opinionem, seu magis, seu minus probabilem, aut etiam moraliter, seu certam, seu incertam. Nec item curo quoad idem punctum, an ignorantia invincibilis istos ita operantes protegens, seu excusans sit ignorantia facti, an juris, & an juris naturalis, an positivi, atque hujus, an divini, an humani. Nil denique curo, an hæc eadem ignorantia proxima, ac immediate invincibilis trahat originem ex solo peccato originali, an etiam ex aliquo antea facti temporis personali, atque ex personali, seu materialiter tantum, seu etiam formaliter imputabili, quoad eam ipsam ignorantiam, seu verò proveniat ex sola connaturali humane nature imperfectione, ac limitatione, prout subest prævidentia divina, qualis eidem nature nature secundum se connaturalis est, id est, nil curo, an talis ignorantia sit, vel non sit penalis, & an sic, vel sic penalis, aut non penalis. Nil nimirum horum quibusquam refert propuncto doctrinæ, quod (speciatim

confirmandum præfixi, atque de his ignorantia differtis egimus latius supra loco nuper memorato, ubi & adhibuimus, firmavimusque distinctiones earum necessarias sublati quorundam ea in re confusionibus, & æquivocationibus, & emandatis nonnullis loquutionibus non satis cautis, atque hoc maxime tempore haud mediocriter nocivis, de quæ ipsa realiquid adhuc superaddendum. Solum igitur contentio, quod ex propositis notissimis, certissimisque exemplis irresistibiliter colligitur, non esse de conceptu prudentiæ humanæ totalem cognitionis ullius directæ, de honestate agibilium, ac eligibilium, certitudinem, seu physicam, seu metaphysicam, aut etiam moralem sumptam pro ea, cui nunquam, aut vix unquam subest falsitas, & propter miraculum sit, quandoque subest. Quia in exemplis propositis manifestissime apparent electiones formaliter bonæ, & laudabiles, necnon meritoria: apud Deum, atque adeo prudenter exercita: quæ nihilominus feruntur ad objectum reipsa inhonestum, atque adeo nulla dirigitur cognitione penitus certa, & falsitatis prolixius experte, cum falsitati repugnet totalis certitudo præterquam pure affectiva, & propria hominis pertinacis, hæresibusque communis, quæ proinde improprie dicitur certitudo, utpotè voluntaria, & non intellectus. Quia verò ex eisdem exemplis constat, quæ clarè easdem electiones formaliter bonas, & materialiter peccaminosas frequenter accidere, ac proinde frequenter falli prudentiam nostram quoad cognitionem directam honestatis objectivæ, & laudabilis eligibilitatis; concluditur cum eadem claritate, ne quidem certitudinem moralem quoad eandem cognitionem esse de conceptu prudentiæ nostræ, sumpta certitudine morali pro ea, quæ nunquam, aut vix unquam cum falsitate coniungitur.

Dividitur, & exponitur certitudo moralis, & qualis ea sit apud Caietan. & Sylvestrum.

ART. CCVI. **O**portuit me loqui de certitudine restrictiva, quia certitudo moralis non ab omnibus eodem sensu usurpatur, nec ab eisdem ubique, sed aliter, atque aliter apud alios, & alios, necnon apud nonnullos eisdem in alia, atque alia materia. Primum enim certitudo moralis sumitur pro ea, quæ communi, ac præsertim prudentum iudicio pertinet, aut ferè æstimatur infallibilis, atque certitudo Physica, aut Mathematica, aut Metaphysica. Hoc modo dicitur vulgò moraliter certum apud eos, qui non videntur, existeret urbes, Constantinopolim in Thracia, in Gallia Parisios, Londinum in Anglia, in Hispania Matritum, fuisse olim bellum Romanos inter, & Carthaginienses duriturnum. Similiter apud Theologos dicitur moraliter certum, hominem diutius manentem in statu peccati mortalis casurum esse in novum peccatum mortale; neminem cum auxiliis ordinariis gratiæ vitasse, aut vitaturum esse per annum ex. gr. omnia peccata venialia collectivè, aut sine illis omnia similiter lethalia ad longum tempus; atque hoc sensu Bresserus, lib. 3. de conscientia, cap. 6. num. 75. alique dicunt moraliter certam sententiam, quam nos tuemur de usulicito opinionis cuiusvis practicæ, verè probabilis. Eadem significatione pro

realia usus & ego sum, art. 134. utorque alias ordinariè Secundò, certitudo moralis dicitur, quæ licet tanta non sit, ut non frequenter reperiat conjuncta cum falsitate, tanta tamen est, quanta congruit moribus humanis, seu modò agendi humano. Priorem certitudinem moralem, conclusimus, non esse de conceptu prudentiæ quoad actus suos directos, seu non reflexivos, quæ reflexivi non sunt, & nemo, quod sciam, eatenus contradicit; dico ex iis, qui aliquid hac de re intelligunt, & verba proferunt ex intelligentia rerum verbis significatarum, atque juxta eandem. Posterior certitudo moralis frequenti, aut non admodum rarè obnoxia falsitati, juxta exempla nuper proposita, apud Mercorum, Marinarium, Gonet, & paucos alios, est convertibilis cum majori probabilitate, & attribuitur soli opinioni probabiliori, quam sit opposita; atque eadem ab eisdem asseritur sub hoc sensu esse, ut minimum, necessaria ad prudentem, & laudabilem operationem. At apud Cajetanum, Sylvestrum, & quamplures alios eadem certitudo moralis est convertibilis cum qualibet vera probabilitate, & attribuitur cuivis opinioni verè probabili, juxta expositionem verè probabilitatis superius à nobis exhibitam, eademque ab eisdem asseritur sub hoc sensu sufficiens ad prudentem, & laudabilem operationem. Alii plerique auctores, ut Suarez, Sanchez, Vasq. Layman, neque affirmando, neque negando utuntur communiter hac voce certitudinis moralis, sed sub vocibus majoris, & minoris probabilitatis, quibus & ego solis usus sum in mea quæstione, utorque modo, consentiunt reipsa Cajetano, & Sylvestro quoad sententiam ipsi à me attributam.

ART. CCVII. Expedit autem ostendere eam attributionem factam à me esse, non solum ex sincero, ac firmo animi sensu, verum etiam cum magno, & urgenti fundamento deprompto ex utriusque præclari auctoris summis, semper, & ubique jure optimo celebratissimis. Cajetanus verò *Opinio, & Opinonis usus*, non dividit opinionem, ut jam vulgò fit, in magis, & minus probabilem, nec meminit istarum vocum, sed immediatè contraponit opinioni illicitæ certitudinem moralem, absque distinctione itidem majoris, & minoris certitudinis moralis. Unde argutivè tantum induci potest in alterutram partem hodiernæ controversiæ. Opinionem autem triplici ex capite dicit illicitam: Primò, quia voluntaria est, nempe concepta voluntate trahente intellectum ad unam partem absque sufficienti ratione pro illa. Secundò, quia exorbitat à sua regulà, nempe à sacra Scriptura, exposita ab Ecclesia Catholica, propterea que suspecta est communi Ecclesiæ, seu Apostolicæ Sedi. Tertiò, ex nimio cuiusque affectu erga suam opinionem, dum probabilia accipiuntur, ut demonstrata ex nimio affectu ad nostra, & cum minore, quam opus foret, examine, resolutione, & iudicio. Ex hac divisione, quandoquidem ponitur tanquam adæquata, videtur rectè argui omnem opinionem, quæ nulli ex his tribus vitiis subest, esse licitam apud Cajetanum. Nulla autem opinio verè probabilis subest, ex suo conceptu, ulli tali vitio, ut liquiddò apparet ex sapè inculcata à nobis verè probabilitatis expositione. Incipit deinde agere de usu opinionis, his verbis: *Opinione uti, ut regula operum interiorum, & exteriorum, est quandoque licitum, & quandoque illicitum; & protinus determinat ipsum quandoque cum distinctione inter credenda, & agenda. Quoad credenda dicit illicitum esse uti opinione, nisi ea submittatur regulæ superiori sanctæ*

matri